

NKP č. 3. Archivní sbírka Historica Třeboň

Archivní soubor Historica Třeboň uložený ve Státním oblastním archivu v Třeboni byl prohlášen za archivní kulturní památku č. 11 dne 7. července 1977. Národní kulturní památkou byl prohlášen nařízením vlády č. 170 ze dne 31. května 2000.

Archivní sbírka Historica Třeboň představuje unikátní soubor archiválií k dějinám zemí Koruny české a sousedních zemí, které se dochovaly v archivu jednoho z předních českých šlechtických rodů – pánů z Rožmberka. Význam souboru je adekvátní společenskému postavení tohoto rodu, jehož příslušníci zastávali přední úřady u královského dvora a byli uznávanými představiteli zemské šlechtické obce. Jejich politické aktivity ovlivňovaly vývoj celého českého státu a zasahovaly i do zemí sousedních. Páni z Rožmberka shromáždili ve svém archivu množství písemných dokumentů různorodých po stránce formální, obsahové i provenienční, jejichž význam objevil při svém studiu v třeboňském archivu František Palacký. Z jeho podnětu byly posléze z rožmberského archivu vyčleněny archiválie nejvýznamnější z obecně historického hlediska a byla z nich vytvořena sbírka Historica. Jejím základem se staly písemnosti rožmberského archivu zařazené na sklonku 16. století archivářem Václavem Březanem do skupiny nazvané "Monumenta ad rem publicam regni Bohemiae spectanta, věci zemské a paměti historické ...", které byly doplněny dalšími archiváliemi podobného charakteru, a to i z období po vymření rodu Rožmberků. Vznikla tak rozsáhlá sbírka čítající 8020 kusů jednotlivých archiválií, které byly uspořádány do chronologické řady sahající od r. 1216 do r. 1659.

Po stránce obsahové jsou Historica Třeboň tematicky různorodý soubor, který lze obecněji charakterizovat jako archiválie k politickým, právním, správním, vojenským, církevním a kulturním dějinám českého státu, střední Evropy a v některých obdobích i k dějinám celé Evropy. Rámec střední Evropy překračují zejména početné psané noviny mapující politické dění na celém kontinentu, které Rožmberkům zasílali jejich agenti vydržovaní v husté

síti po celé Evropě. Časově soubor pokrývá období od počátku 13. století do poloviny 17. století, pro některé etapy českých dějin však představuje sbírka Historica Třeboň unikátní a nenahraditelnou pramennou základnu, ať již vezmeme období husitské a předhusitské, období mocensko politických zápasů za vlády Jiřího z Poděbrad či období politických aktivit posledních Rožmberků vrcholící neúspěšnou kandidaturou Viléma z Rožmberka na polský trůn a účastí Petra Voka z Rožmberka v řadách české stavovské opozice. Po stránce jazykové obsahuje sbírka i tak významný doklad o pronikání češtiny do úředního jazyka listin, jakým je nejstarší česky psaná královská listina z roku 1394.

Od doby Františka Palackého byla sbírka Historica Třeboň jedinečným pramenem pro období starších českých dějin pro celé generace českých historiků. Její jednotlivé kusy i celé série písemností byly vydány v řadě edicí. Po dlouhá léta byla sbírka Historica Třeboň zpřístupněna pouze rukopisným souborem německých regist, které k jednotlivým signaturám zpracovali tvůrci této sbírky – schwarzenberští archiváři Vojtěch Häusler a František Metze. V letech 1993-1997 byl k tomuto souboru zpracován pracovníkem SOA Třeboň prom. hist. Adolfem Kalným moderní archivní inventář, který kromě toho, že přinesl souborný český popis písemností uložených ve sbírce, umožnil také zpřesnění obsahu souboru po stránce evidenční. V rámci inventarizačních prací byla rovněž provedena i celková revize fyzického stavu archiválií a potřebné konzervátorské zásahy.